

SISIMIUT

Bevaringsværdige bygninger og bydele

Grønlands Hjemmestyre
Økonomidirektoratet
1990

SISIMIUT

I Sisimiut by udpeges den gamle bydel, kaldet Narsaq, som et bevaringsområde.

1. Den gamle bydel

Bevaringsområdet omfatter kolonibebyggelsen, der fra bunden af havnen strækker sig op gennem dalen langs Agqusinersuaq's sydside til den gamle bymidte. Områdets afgrænsning fremgår af kortbilag 1.

Området repræsenterer et velbevaret historisk miljø med flere huse fra sidste halvdel af 1700-årene.

I arkitektonisk henseende danner pakhusene på kajen en sammenhængende byfront mod havnen, der fortsætter op til "Halvvejshuset". Her åbner bybilledet sig til bebyggelsen på det højtliggende plateau med den ny kirke på fjeldet bagved. Bebyggelsen på plateauet udgør en markant arkitektonisk helhed med bygningerne grupperet omkring en lille plads. Man kommer ind på pladsen gennem "Hvalkæbeporten", hvis bue indrammer en fjerntliggende fjeldtop. Fra kirke-fjeldet er der et vidt udsyn over kolonibebyggelsen, til havnebugten og videre udover havet.

Bebyggelsen i bevaringsområdet omfatter en række bygningshistorisk og arkitektonisk værdifulde bygninger.

"Gammelhuset" (B-32) blev opført i Sydbay ved koloniens grundlæggelse i 1756. Da kolonien i 1764 flyttede til sin nuværende plads, blev huset flyttet med. I sin kerne er det et stokværkshus. Senere er det blevet

omkranset af stenvæg, ligesom huset er udvidet og ombygget flere gange. Ved en restaurering i 1982 blev husets forskellige byggeperioder respekteret. "Gammelhuset" har i tidens løb tjent som blandt andet hvalfangerkommandørbolig og bageri, og det fungerer idag som museum.

Der findes yderligere fem stokværksbygninger i bevaringsområdet: præsteboligen (B-113), "Den blå kirke" (B-114), materialhuset (B-40), bestyrerboligen (B-23) og butikken (B-25). Byggeteknisk repræsenterer de forskellige typer. Således har de fire første tømmerstokkene lagt over kors i hjørnerne, medens butikkens vægge er opbygget af lige lange tømmerstykker, der i enderne er notet i lodrette stolper.

Præsteboligen (B-113) blev flyttet til kolonien i 1767 fra Assumiut. Bygningen fungerer idag som børnehave.

"Den blå kirke", "Bethel-kirken", (B-114) er tildannet i København omkring 1772 og rejst i 1775. Bygningen er arkitektonisk bemærkelsesværdig ved sin smukke hovedform, med tagrytter og vindfang, og fine bygningsdetailler. Den karakterfulde, dybbå facadefarve har givet kirken dens kaldenavn. Kirken er den første i landet, hvortil befolkningen selv gav midler til opførelsen. Kirken er restaureret i 1969 og fungerer idag som menighedshus.

Materialhuset (B-40) er sandsynligvis opført 1783 som bestyrerbolig. Senere har bygningen tjent som udhus til kolonibestyrerboligen.

Kolonibestyrerboligen (B-23) er oprindelig et type-

hus i to etager opført i 1852. Stokværkskonstruktionen er beklædt udvendigt med brædder. Bygningen har i tidens løb fået adskillige tilbygninger blandt andet et vindfang med afskårne hjørner ind mod pladsen, og på havesiden, en glasveranda i første sals højde.

Butikken (B-25) fra 1846 er et stort, velbygget hus med gavlkvist, hvorfra der er adgang til loftsetagen. Hejsebommen bærer for enden et fårehoved. Vindfanget er en senere tilbygning. B-25 anvendes idag som museum.

Til områdets produktionsbygninger har man benyttet det stedlige byggemateriale, granitten:

Smedien (B-54) er opført år 1800, men senere væsentligt ombygget og udvidet.

Det røde pakhus (B-46) og det gule pakhus (B-45) på havnen påkalder sig bygningshistorisk interesse. Det røde pakhus er oprindelig et sammenbygget spækhushus og bødkerværksted, medens det gule pakhus er et tidligere trankogeri. Husene er opført i sidste halvdel af 1800-årene. I 1927 blev det røde hus forlænget, og begge huse forhøjet med en overbygning i træ. Pakhusene og det smukke stensatte kajanlæg danner en arkitektonisk helhed.

Til gruppen af stenhuse hører også det tidligere sygehus (B-18) fra 1897. Bygningen er senere blevet forlænget med en bindingsværksdel mod øst.

De øvrige bygninger i området er bræddeklædte bindingsværksbygninger:

Sisimiut

"Halvvejshuset" (B-44) er et pakhus fra 1844. Navnet refererer til bygningens beliggenhed mellem havnen og kolonien. Bygningen har historisk betydning, idet den illustrerer et væsentligt træk i koloniens bebyggelsesmønster i slutningen af 1800-årene.

De mindre værkstedsbygninger (B-57) og (B-516) er opført i henholdsvis 1927 og 1936. B-516 er gennemgribende ombygget indenfor de senere år.

"Den ny kirke" (B-137) og kapellet (B-786) er tegnet af arkitekt Helge Bojsen Møller og opført 1926. I 1985 blev kirkeskibet forlænget med to fag, som blev skudt ind foran apsis. Udvidelsen blev forestået af arkitekt Ole Nielsen.

"Hvalkæbeporten" er et særligt byarkitektonisk element som markerer indgangen til pladsen, hvorom de gamle bygninger er beliggende. Porten er rejst omkring 1901-02.

Planlægnings-og fredningsforhold.

"Byplan for Sisimiut 1986-2001" er godkendt som midlertidige rammer for indholdet af lokalplanlægningen.

Bevaringsområdet svarer i hovedtræk til delområde 3 i område C1, Narsaq, (fælles formål).

I overensstemmelse med byplanens retningslinier er der i 1989 udarbejdet et forslag til "Lokalplan C1, Den gamle bydel". Bevaringsområdet er identisk med delområde 3 i lokalplanen, jfr kortbilag 1.

Af lokalplanens bestemmelser fremgår, at der ikke må opføres nybyggeri i delområde 3. Undtaget er dog andre bevaringsværdige bygninger eller rekonstruerede bygninger, som genopføres på Sisimiut Museums foranledning. Disse bygninger skal placeres indenfor to nærmere angivne byggefelt.

Følgende bygninger klassificeres i lokalplanen som bevaringsværdige: B-23, B-25, B-40, B-45, B-46, B-54 og B-786. Bygningernes ydre fremtræden må ikke forandres med mindre, det er med henblik på en historisk rekonstruktion. Eksisterende byggeskik, materialevalg og farveholdning skal overholdes.

I 1983 er der gennemført fredning af B-32 og B-114, og i 1984 af B-18, B-113 og B-137.

I 1983 er der rejst fredningssag på følgende bygninger: B-40, B-44, B-45, B-46, B-54 og B-57.

2. Andre områder med bevaringsinteresser

a. Dalen med den gamle kirkegård

Området omfatter dalen syd for kirke-fjeldet med den gamle kirkegård. Områdets afgrænsning fremgår af kort-bilag 1.

Kirkegården er smukt beliggende på et plateau midt i dalen. På kirkegården ses flere gravminder heget af stakitter. Som byens begravelsesplads igennem en lang årrække, repræsenterer kirkegården et væsentligt byhistorisk træk.

Sisimiut

Ovenfor kirkegården ligger en småhusbebyggelse fra 1940-50'erne. Husene er løbende blevet udvidet og ombygget. Der er ikke noget hus, som repræsenterer særlige bevaringsværdier, men som helhed danner de det sidste tilbageværende bebyggelsesmiljø af sin art i Sisimiut.

Mellem kirkegården og stranden er der i 1967 opført fire små indkvarteringshuse som stadig fremtræder i deres oprindelige skikkelse.

Planlægningsforhold

Området udgør en del af byplanens område C1, Narsaq, (fælles formål), og det er omfattet af "Lokalplan C1, Den gamle bydel".

Set i forhold til lokalplanen omfatter området de sydlige dele af delområde 2 og delområde 5. Ifølge lokalplanens særlige bestemmelser for delområde 2 oprettholdes kirkegården, medens de fire indkvarteringshytter påregnes saneret og eventuelt erstattet af byggeri til kulturelle formål. Delområde 5 er forbeholdt boligbebyggelse med eenfamiliershuse. Ny bebyggelse må kun opføres ved sanering af eksisterende bygninger.

Økonomidirektoratet, planlægningskontoret, skal bemærke, at opførelsen af et eventuelt nybyggeri nedenfor kirkegården formentlig må betragtes som et større byggearbejde, som på væsentlig måde vil ændre områdets karakter. Et sådant byggeri vil derfor forudsætte, at der udarbejdes et tillæg til lokalplanen.

Med hensyn til den forventede omdannelse af eenfamiliehusområdet skal planlægningskontoret anbefale, at bebyggelsens karakter af småhus-område bibeholdes. Det vil sige, at der kun bør tillades mindre udvidelser af de bestående huse, og at eventuelt erstatningsbyggeri får en udformning, som harmonerer med den bestående bebyggelse.

b. Typehusbebyggelsen i Qiviarfik

Byplanens område A12, Qiviarfik, består udelukkende af GTO-typehuse, bortset fra børnehaven.

Bebyggelsen, der blev påbegyndt i 1960'erne, er opdelt i grupper med huse af samme type. Selvom bebyggelsen følger et strengt planskema med ensartede bygningsretninger, er det enkelte hus placeret på terræn udfra individuelle kriterier. Derved fremkommer et varieret bybillede med en arkitektonisk værdifuld helhedskarakter.

I byplanen er det foreskrevet, at der skal udarbejdes bevarende bestemmelser for dobbelthusene med henblik på at sikre områdets helhedskarakter. Planlægningskontoret finder, at området bør betragtes som fuldt udbygget.

3. Andre bevaringsværdige bygninger

Spredt i byområdet findes en række ældre bygninger,

Sisimiut

fortrinsvis nord for den gamle bymidte, samt på den inderste del af halvøen vest for værftsområdet, jfr. kortbilag 3.

Planlægnings-og fredningsforhold.

I byplanen er følgende bygninger vurderet som bevaringsværdige: B-13 (bådehal fra 1942), B-17 (tidligere lægebolig og sygehus, idag elevhjem fra 1907), B-19 (lægebolig, nu tjenestebolig fra 1946), B-20 (assistentbolig fra 1927), B-26 (tjenestebolig fra 1946), samt B-168 (forsamlingshuset "Amerdloq" fra 1936).

Af disse skal økonomidirektoratet, planlægningskontoret, særligt fremhæve det nuværende elevhjem B-17 og forsamlingshuset B-168. Elevhjemmet er opført efter tegning af tømrermester P.A.Cortzen og bygningsfredet i 1984. Forsamlingshuset "Amerdloq" er - ved sin beliggenhed højt på fjeldet og karakteristiske bygningsudformning med tøndehvælvet tagopbygning - et af byens arkitektonisk markante huse.

Planlægningskontoret skal yderligere i byplanens område A3 (boligområde) pege på følgende bygninger som endnu har bevaret deres oprindelige karakter: B-262 fra 1946, B-265 og B-276 fra 1930, B-286 fra 1951, samt B-298 fra 1930.

I byplanens område A1 (boligområde) ligger flere tjenesteboliger til medarbejdere på værftet: B-4, B-5,

B-107, B-110 samt B-135 er opført i perioden 1945-50. De fire sidste er karakteristiske ved deres kompakte form og lave helvalmede tage. Trods flere senere tilbygninger har de bevaret deres hovedform. B-5, B-107 og B-110 er smukt beliggende ned til bugten.

For byplanens område A1 (boligområde) foreligger "Lokalplan A1, bevaringsplan for Sallinnguit" fra oktober 1989. I lokalplanen klassificeres en del af den eksisterende bebyggelse i to grupper efter bygningernes kulturelle, historiske og miljømæssige værdi.

Planlægningskontoret har læst lokalplanens bestemmelser således, at de mest værdifulde bygninger er placeret i gruppe 2 og de mindre værdifulde bygninger i gruppe 1. Af hensyn til forståeligheden, ville det efter planlægningskontorets opfattelse have været bedre om de bygninger, der har størst bevaringsværdi, var betegnet som "bygninger i gruppe 1".

Indenfor byplanens område B1 (erhvervsområde) bemærkes på selve værftsarealet den tidligere bådehal (B-1). Denne blev opført i 1931 og i 1942 flyttet for at give plads til den ny, og større bådehal (B-13). Lagerbygningen (B-29) er opført i 1943.

B-13 og kanalen med sine stensatte kajer er bygningsanlæg, som ved deres størrelse og karakter er bemærkelsesværdige i arkitektonisk sammenhæng.

Det tidligere lærlingehjem (B-111) fra 1940 har historisk værdi, som illustration af værftets betydning som uddannelsessted.

Distriksingeniørboligen (B-14) er opført i 1948 og

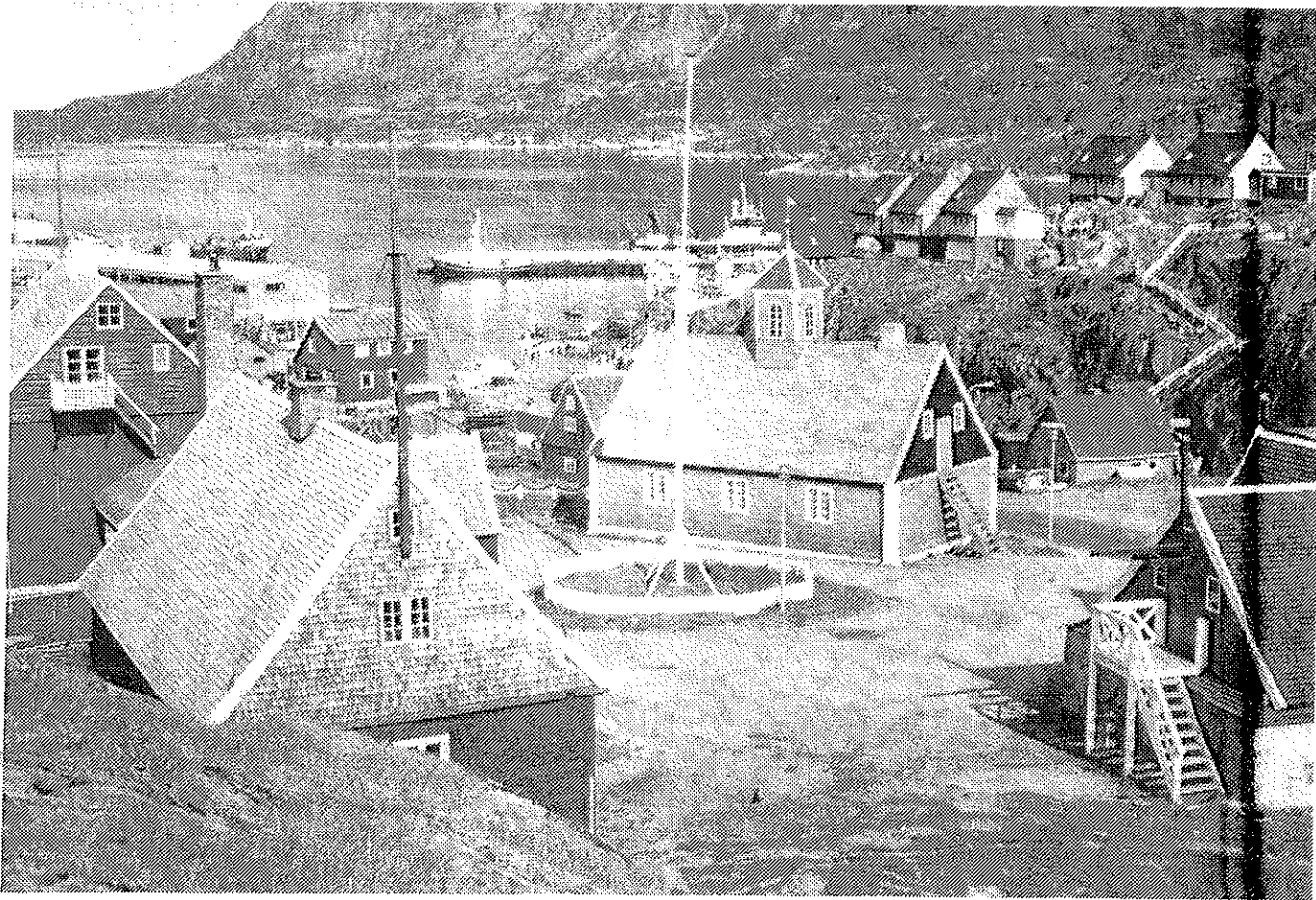
Sisimiut

fremtræder i alt væsentligt uændret fra opførelses-
tidspunktet.

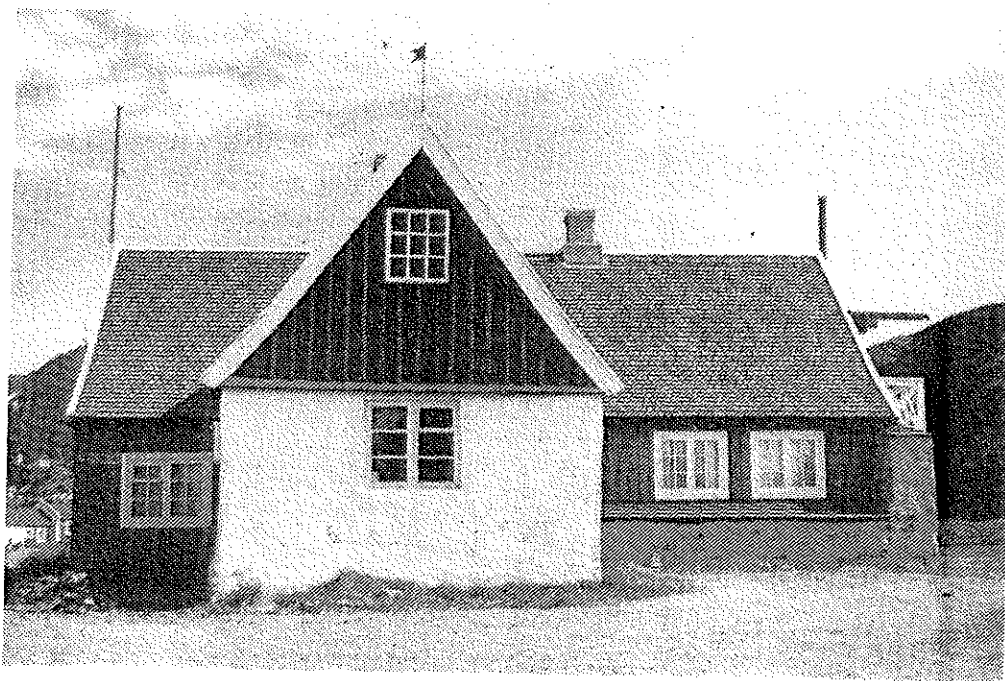
Kolonien blev grundlagt i 1756 ved Sydbay. I 1764 blev den flyttet til sin nuværende plads og fik navnet Holsteinsborg. Den gamle bebyggelse ligger på et plateau i den dal, der ender ved havnen.

Sisimiut

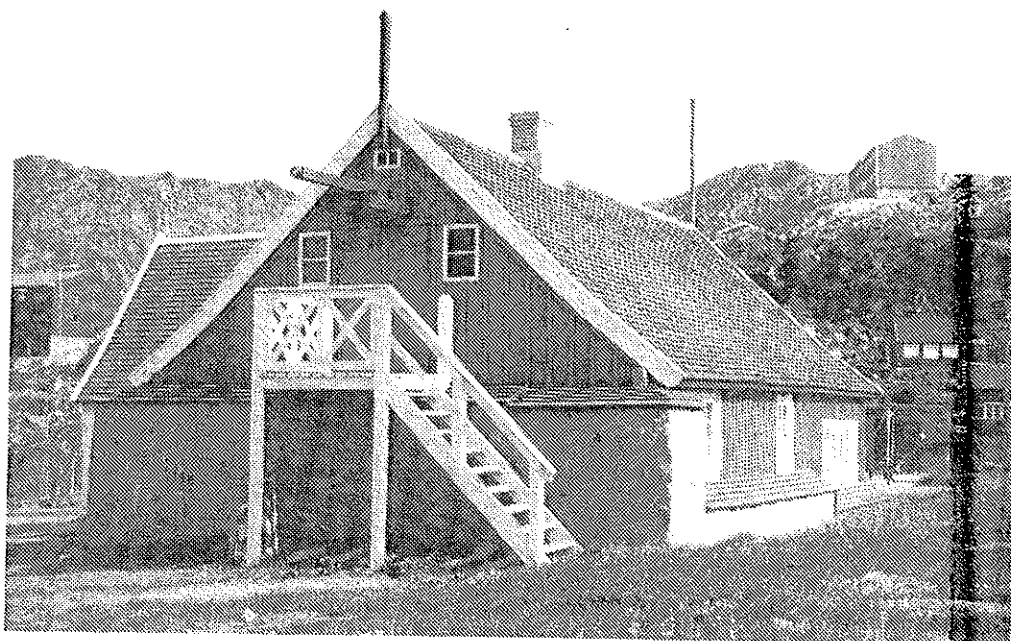

Fra kirkefjeldet er der udsyn over den ældre bebyggelse og til havnen og videre ud over havet. De gamle huse ligger samlet omkring en plads.

"Gammelhuset" B-32 er oprindelig opført i Sydbay i 1756. Det blev flyttet med kolonien i 1764.

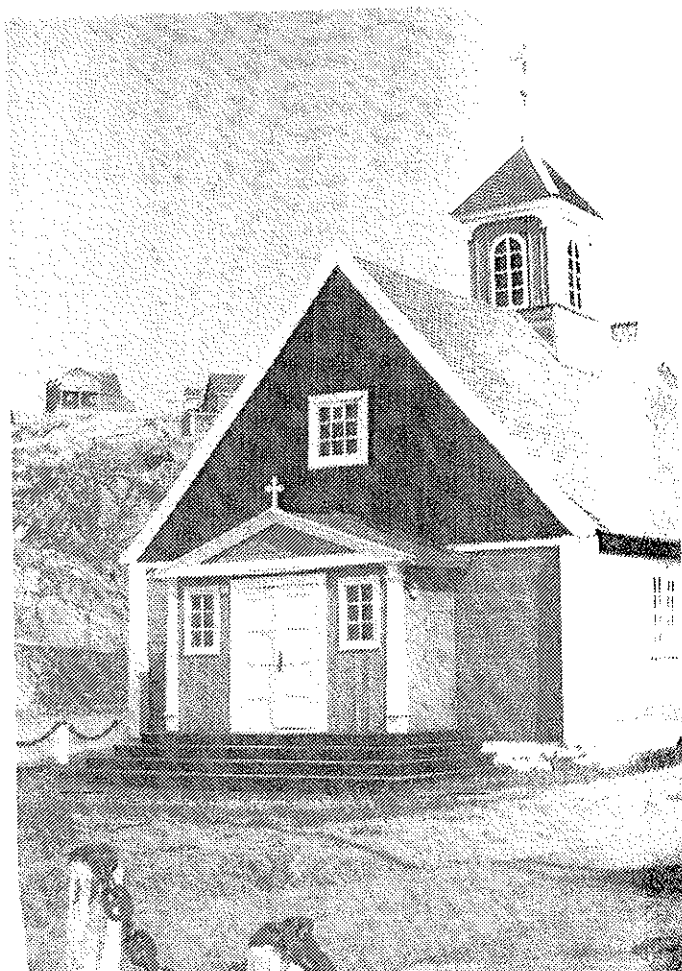
B-32 er i sin kerne et stokværkshus. Det er senere omkranset af stenværelse og har fået flere tilbygninger.

Sisimiut

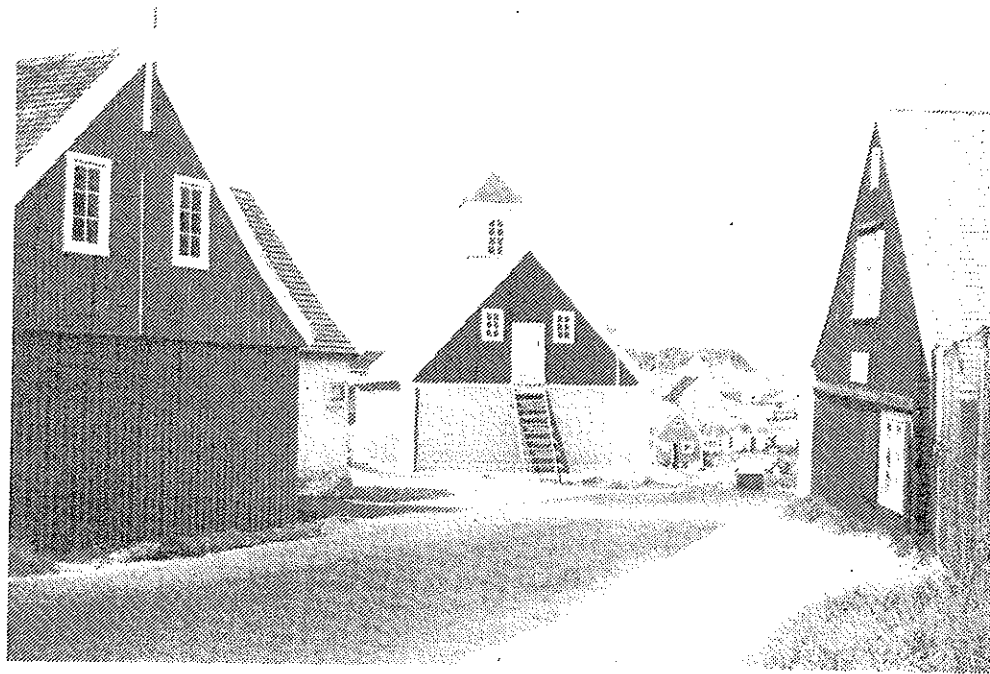

Den gamle kirke og
hvalkæbeporten, som
indrammer en fjernt-
liggende fjeldtop.

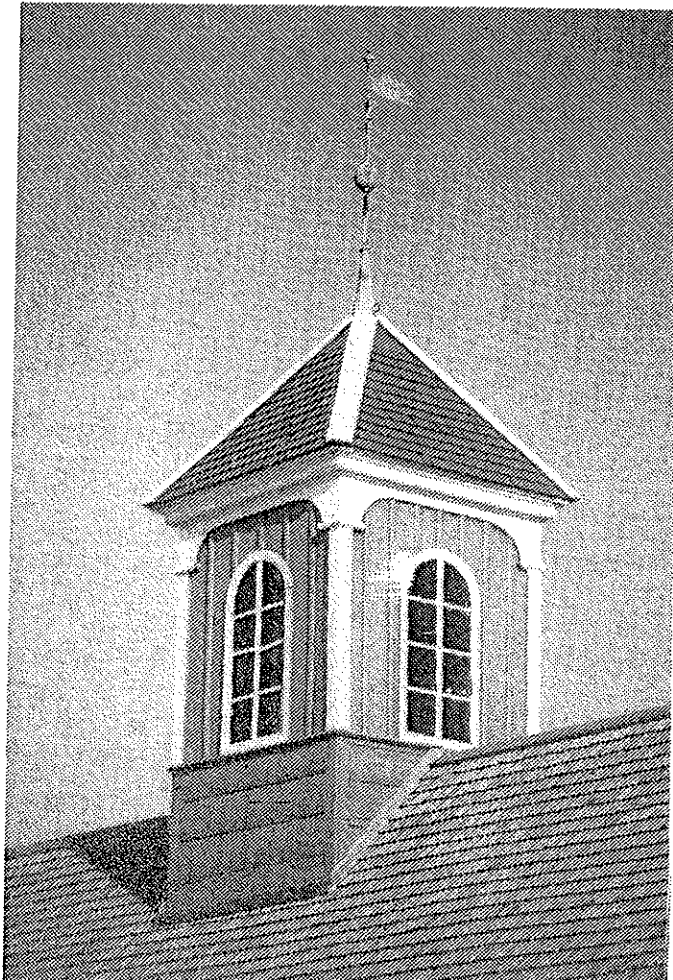

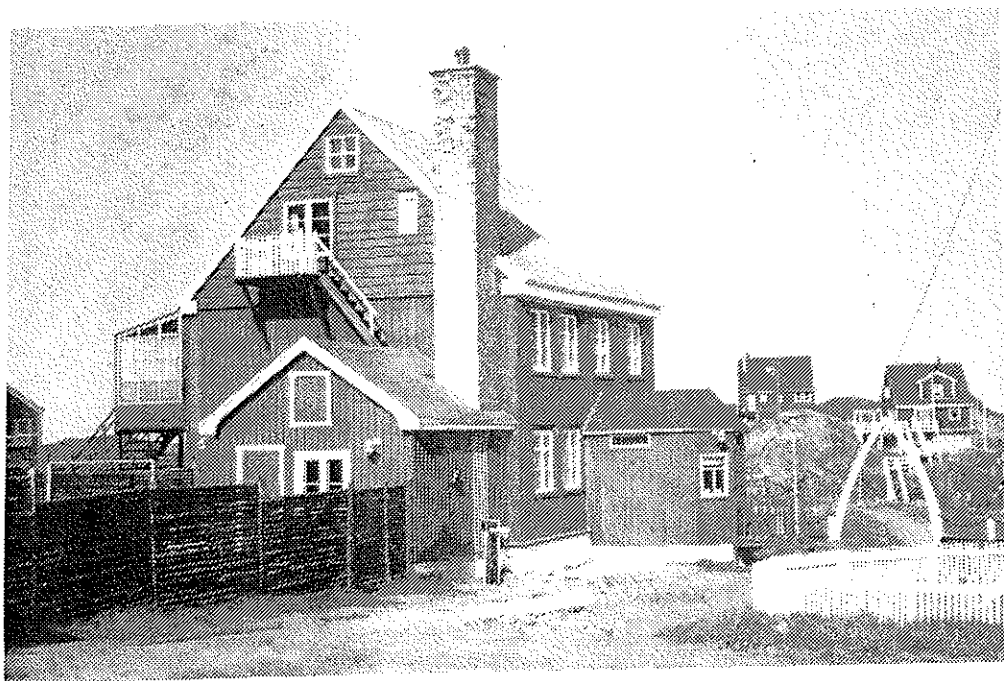
Den gamle kirke B-114
kaldes i daglig tale
"Den blå kirke" efter
den blå faædefarve.

Gavlen af "Gammelhuset", kirken og gavlen af den tidligere præstebolig B- 113.

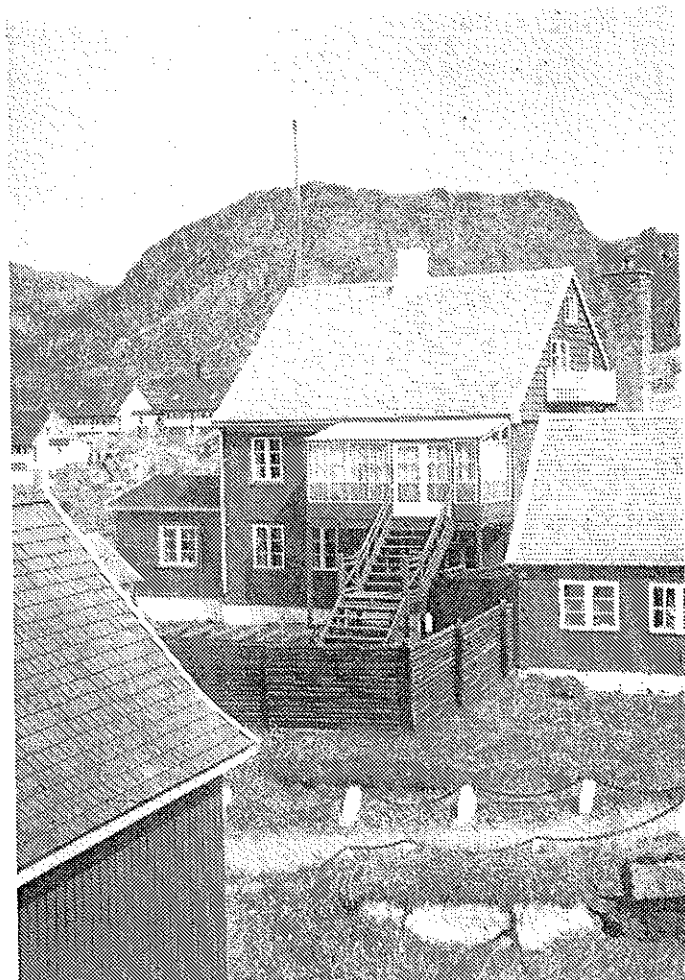

Kirkens klokketårn er en tagrytter. På vindfløjen er angivet opførelsesåret 1775.

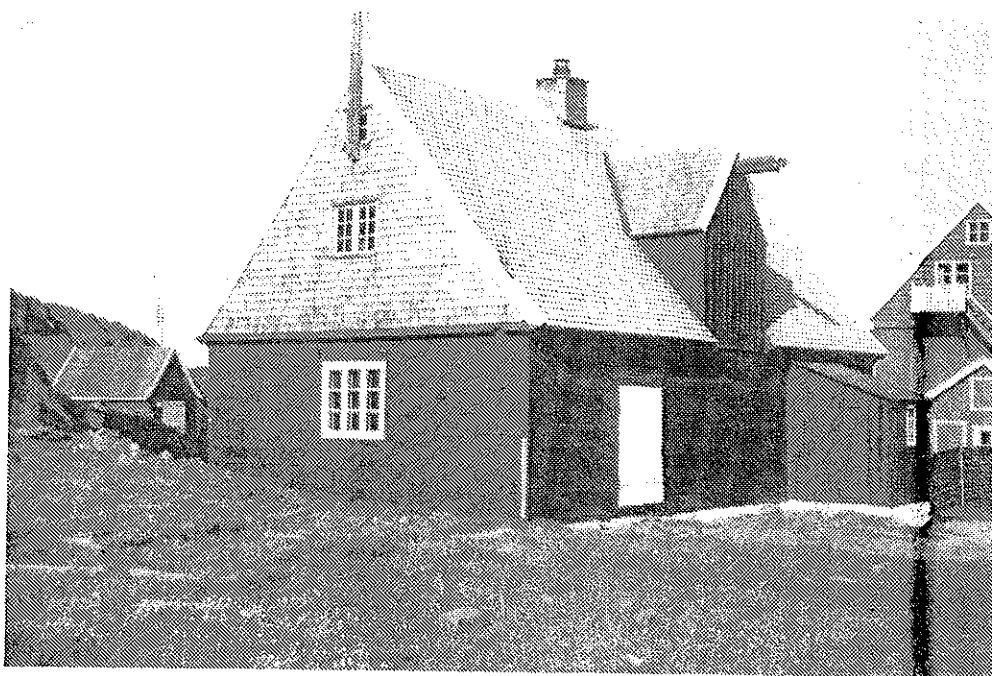

Kolonibestyrrerboligen B-23 er opført i 1852 som et toetages stokværkshus.

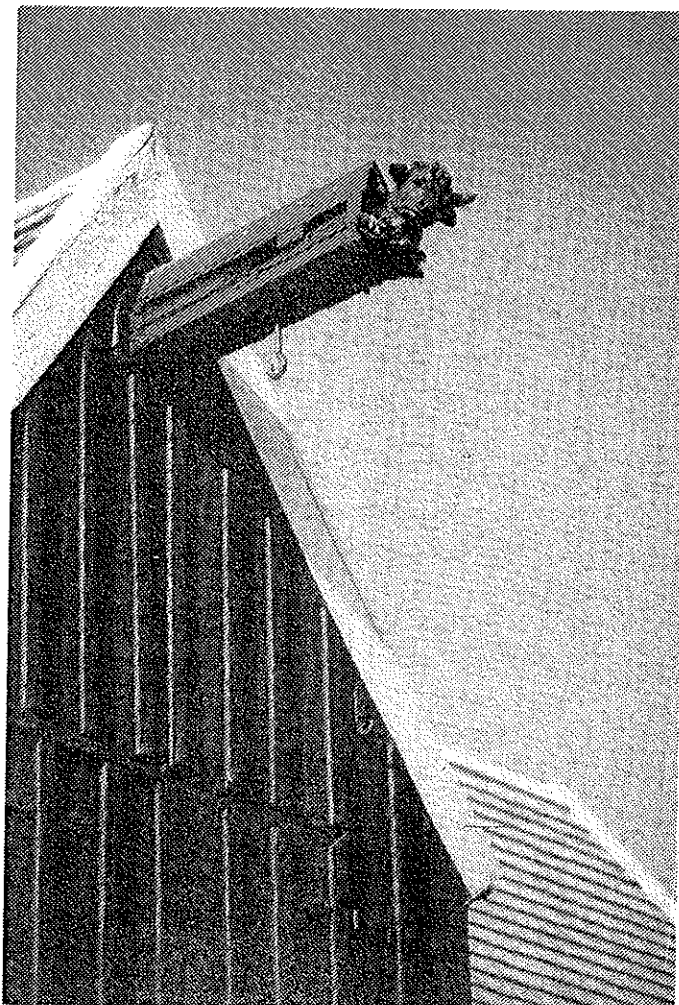

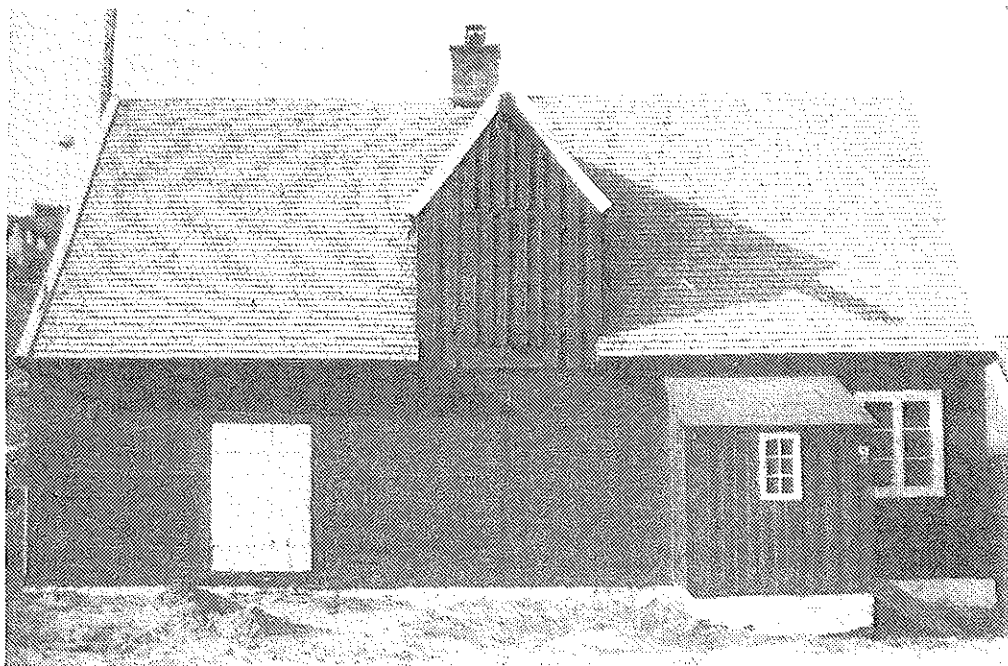
B-23 har senere fået flere tilbygninger, blandt andet glasverandaen på havesiden.

Butikken B-25 er et stort, velbygget hus med hejsekvist, opført i 1845.

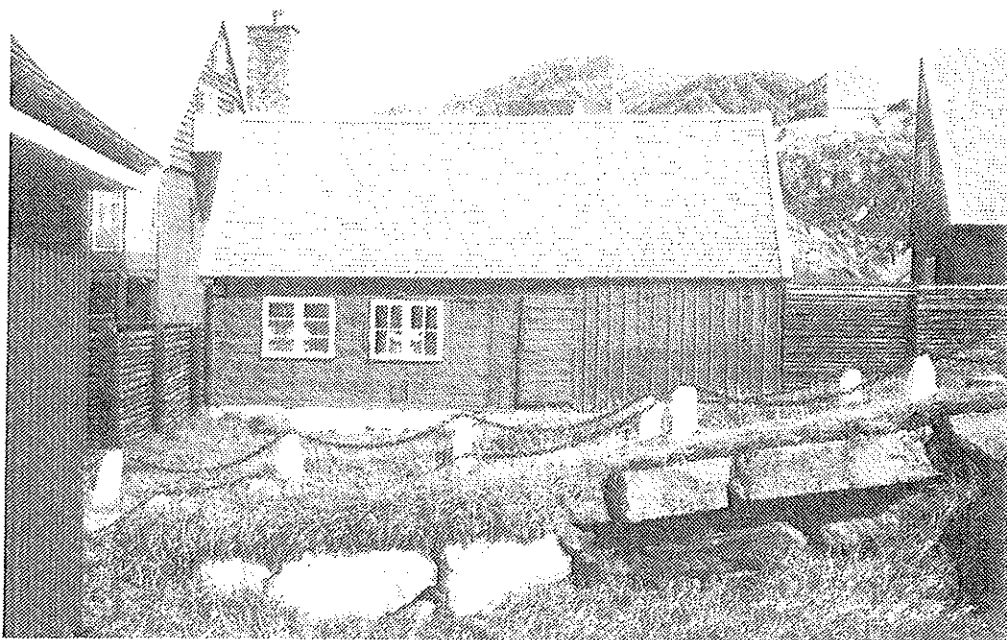

Hejsebommen har for enden et udskåret fårehoved.

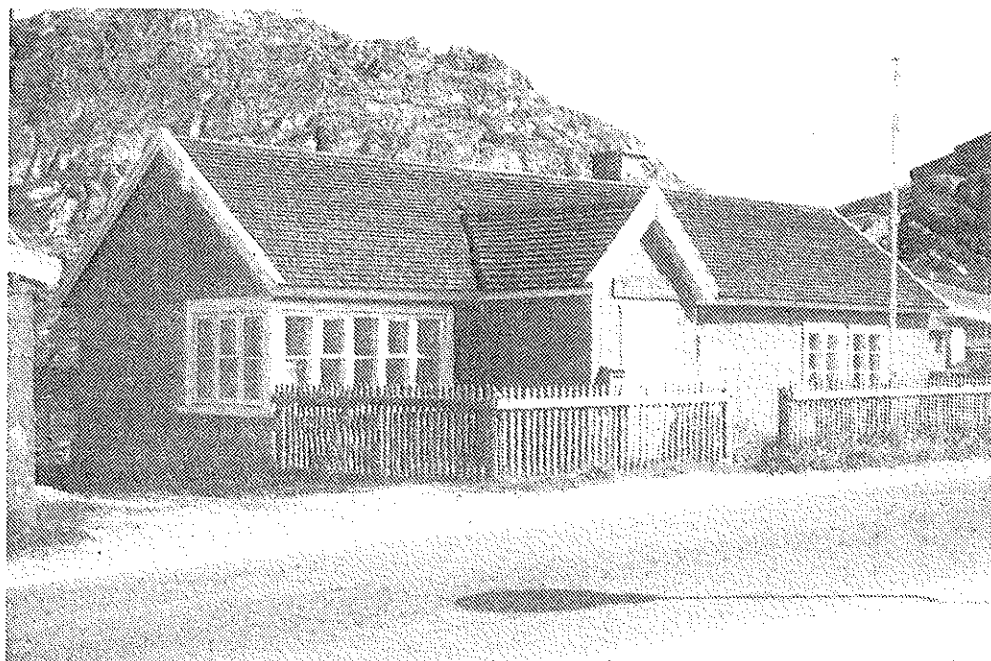
B-25 er en stokværks-
bygning, hvor tømmer-
stokkene er notet i
hjørnestolperne.

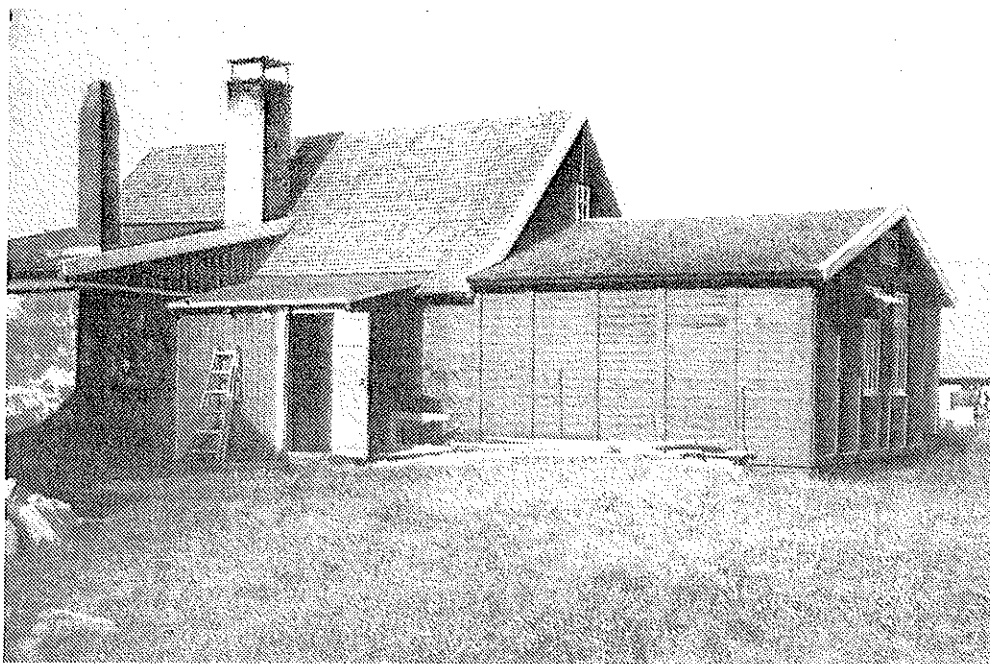
Materialhuset B-40
har, ligesom de øvri-
stokværksbygninger,
tømmerstokkene lagt
over kors i hjørnerne

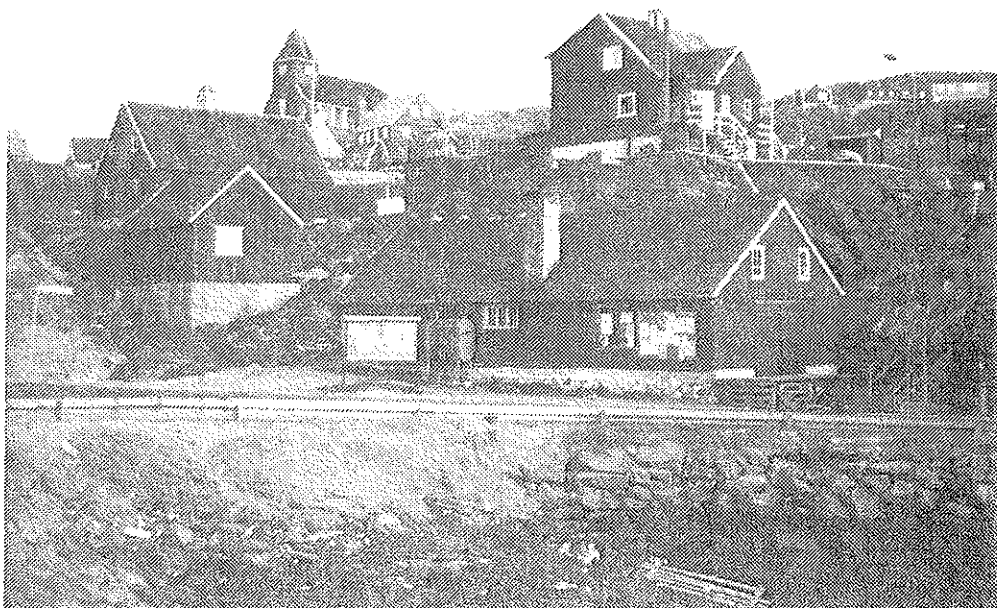
Det tidligere sygehus
B-18 fra 1897 er en
stenbygning.

Den er senere forlæn-
get med en bindings-
værksdel.

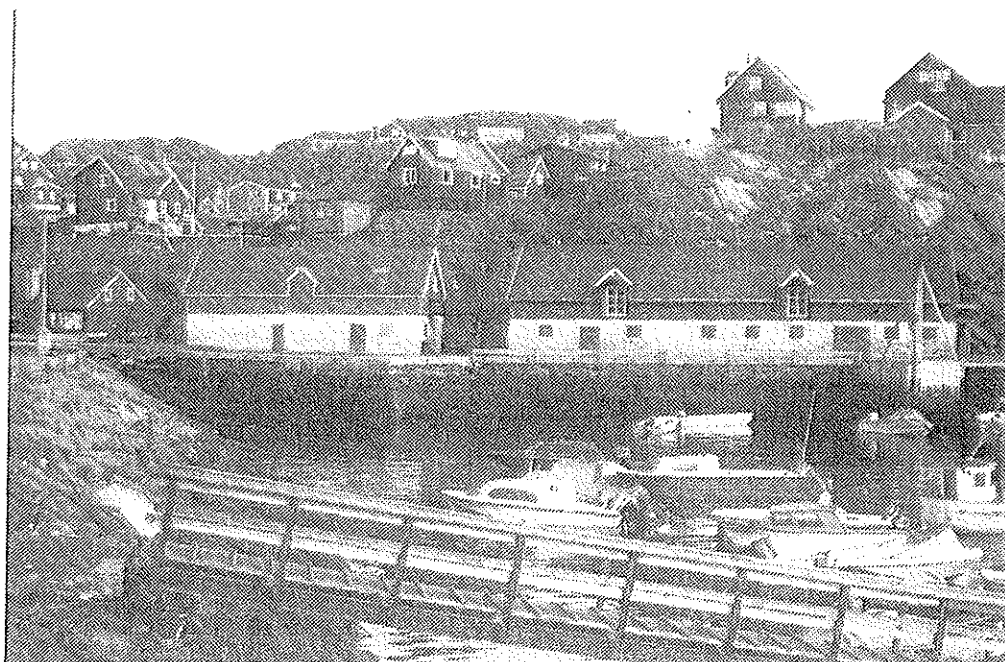

Smedien B-54 er op-
ført år 1800.
Stenhuset er ombyg-
get og udvidet

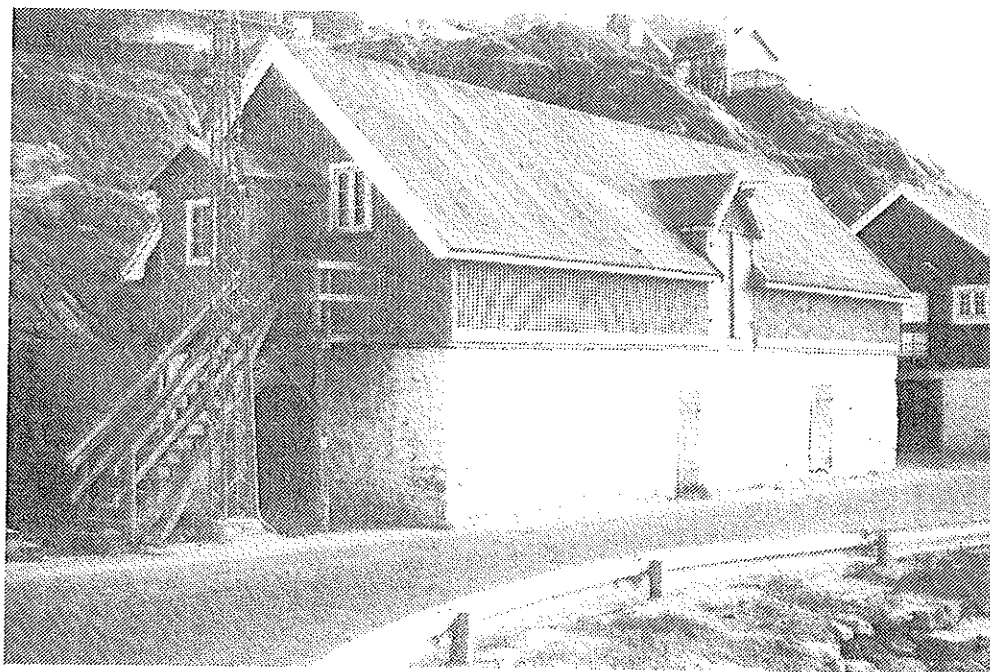

Pakhusene langs Avqu-
sinersuaq forbinder
havnen med den gamle
kolonibebyggelse.
Bagerst ses "Halv-
vejshuset B-44.

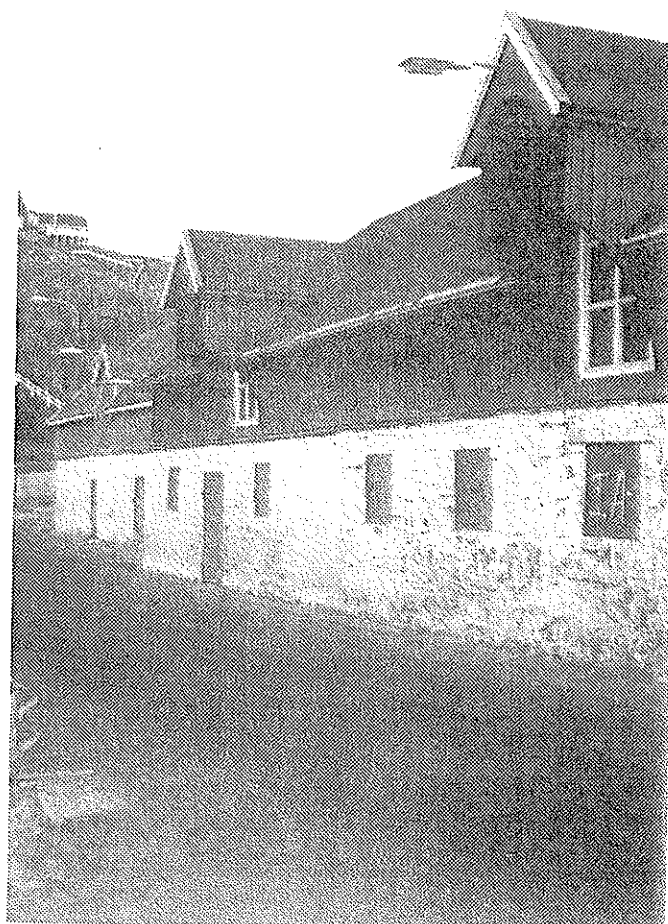

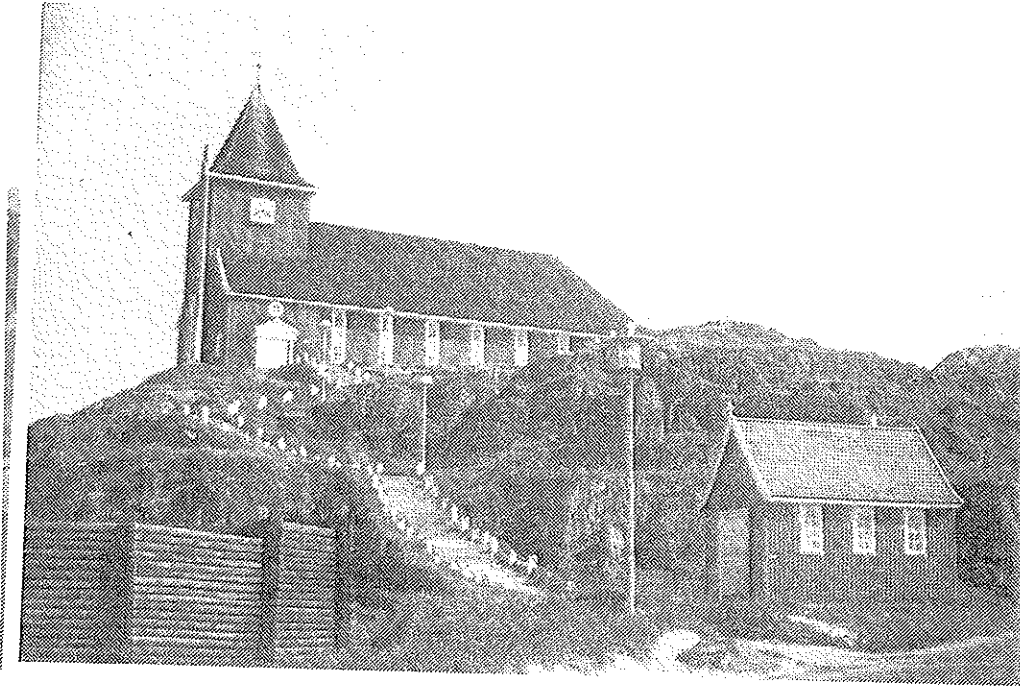
Pakhusene på kajen er
stenbygninger fra
sidste halvdel af
1800-årene.
De blev begge ombyg-
get i 1927.

Det gule pakhus B-45
er et tidligere tran-
kokeri.

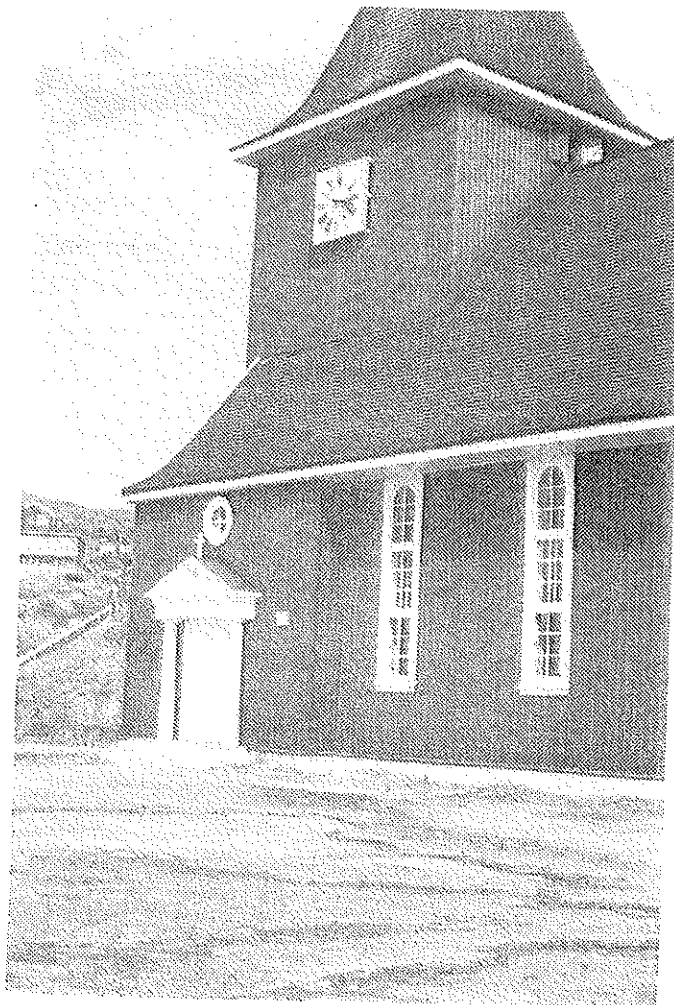
Det røde pakhus B-46
er oprindelig et sam-
menbygget spækhushus og
bødkerveærksted.

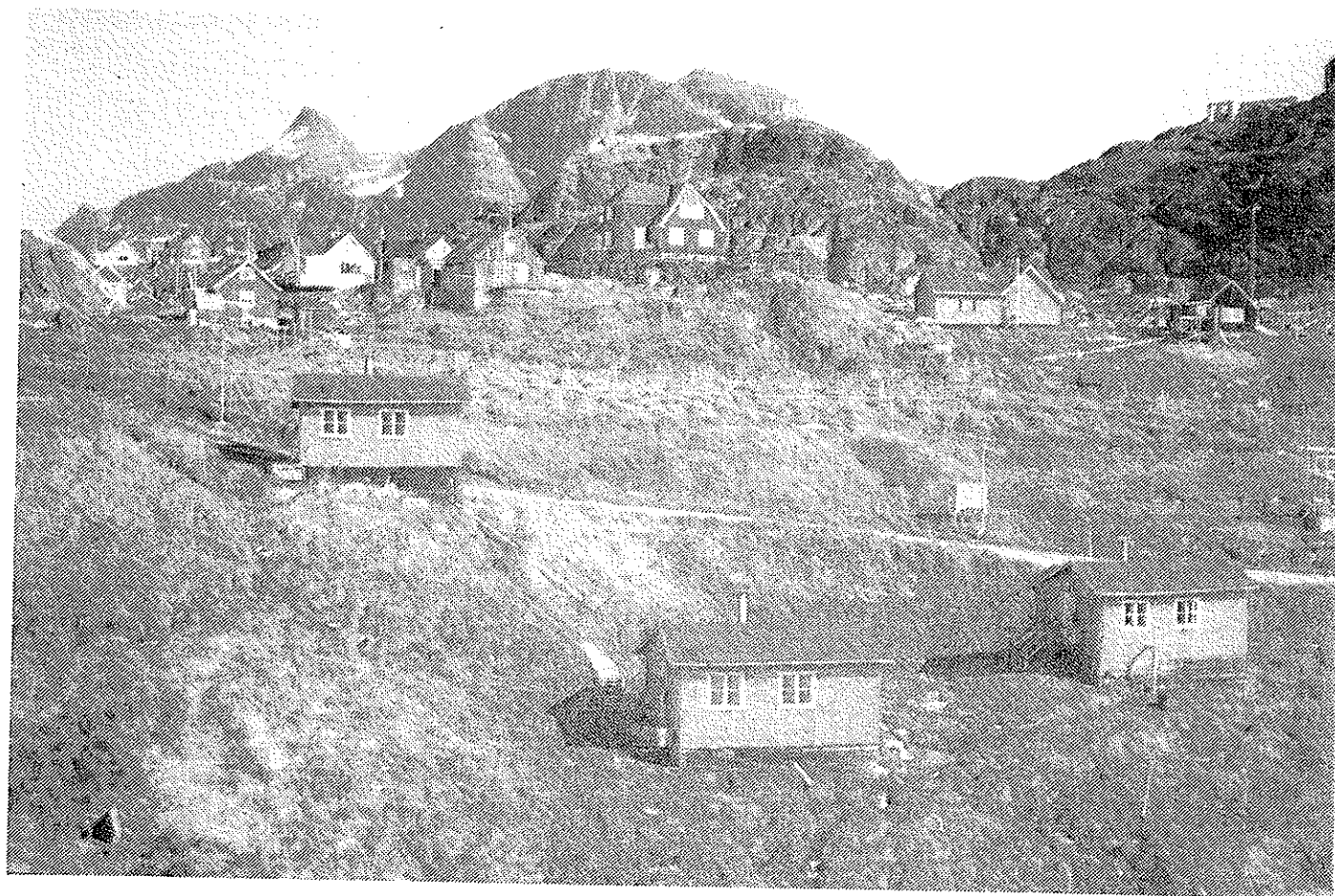
Den ny kirke B-137 er opført i 1926.

I 1985 blev kirkeskitbet forlænget med to-fag, som blev skudt ind foran apsis.

Kirken er opført efter tegninger af arkitekt Helge Bojsen Møller.

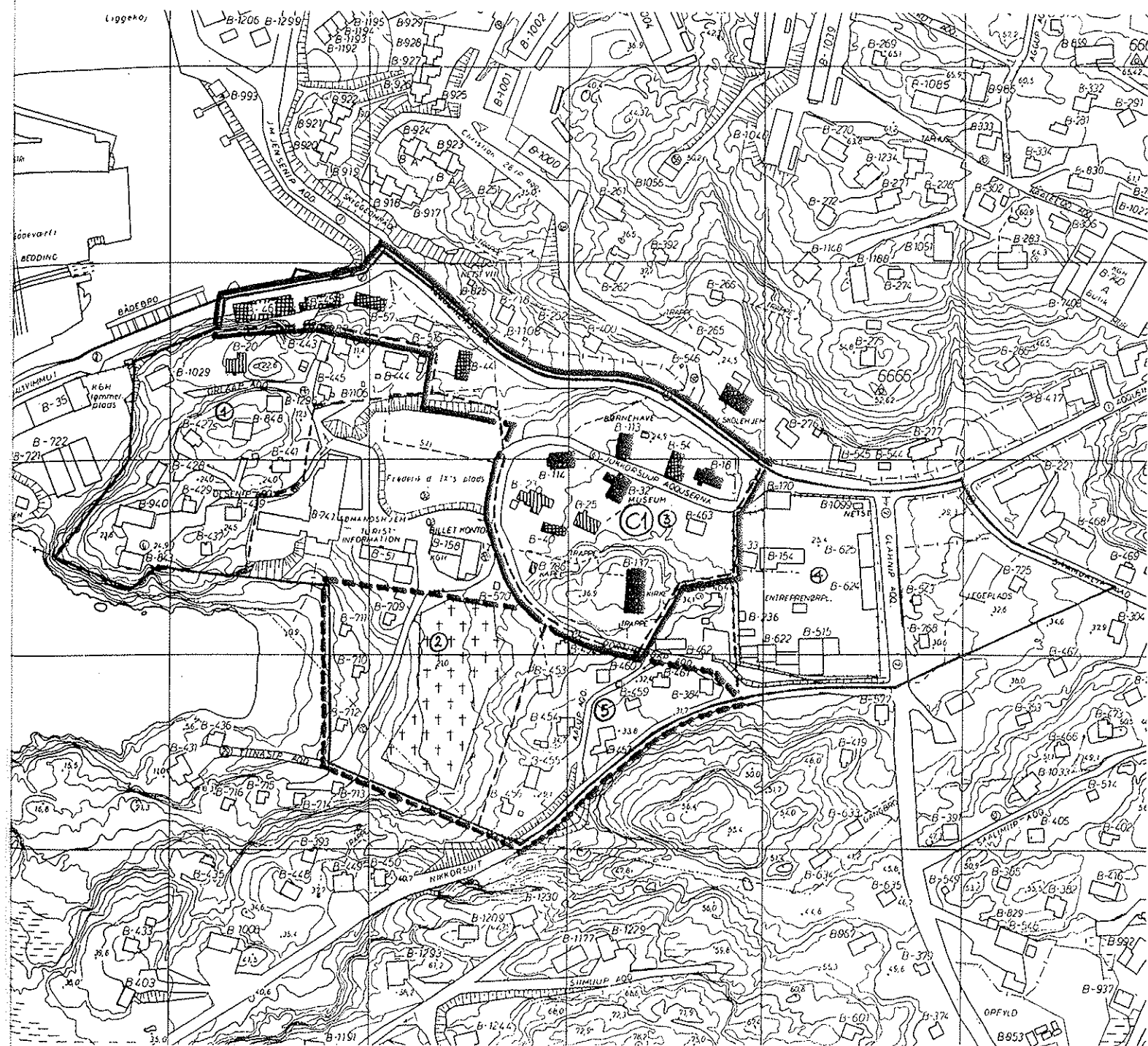
Udvidelsen blev gennemført ved arkitekt Ole Nielsen

Den gamle kirkegård ligger på et plateau i dalen, som forløber syd for den gamle bydel. Ovenfor kirkegården ligger et småhuskvarter med overvejende selvbyggerhuse. Ved stranden er opført små indkvarteringshytter.

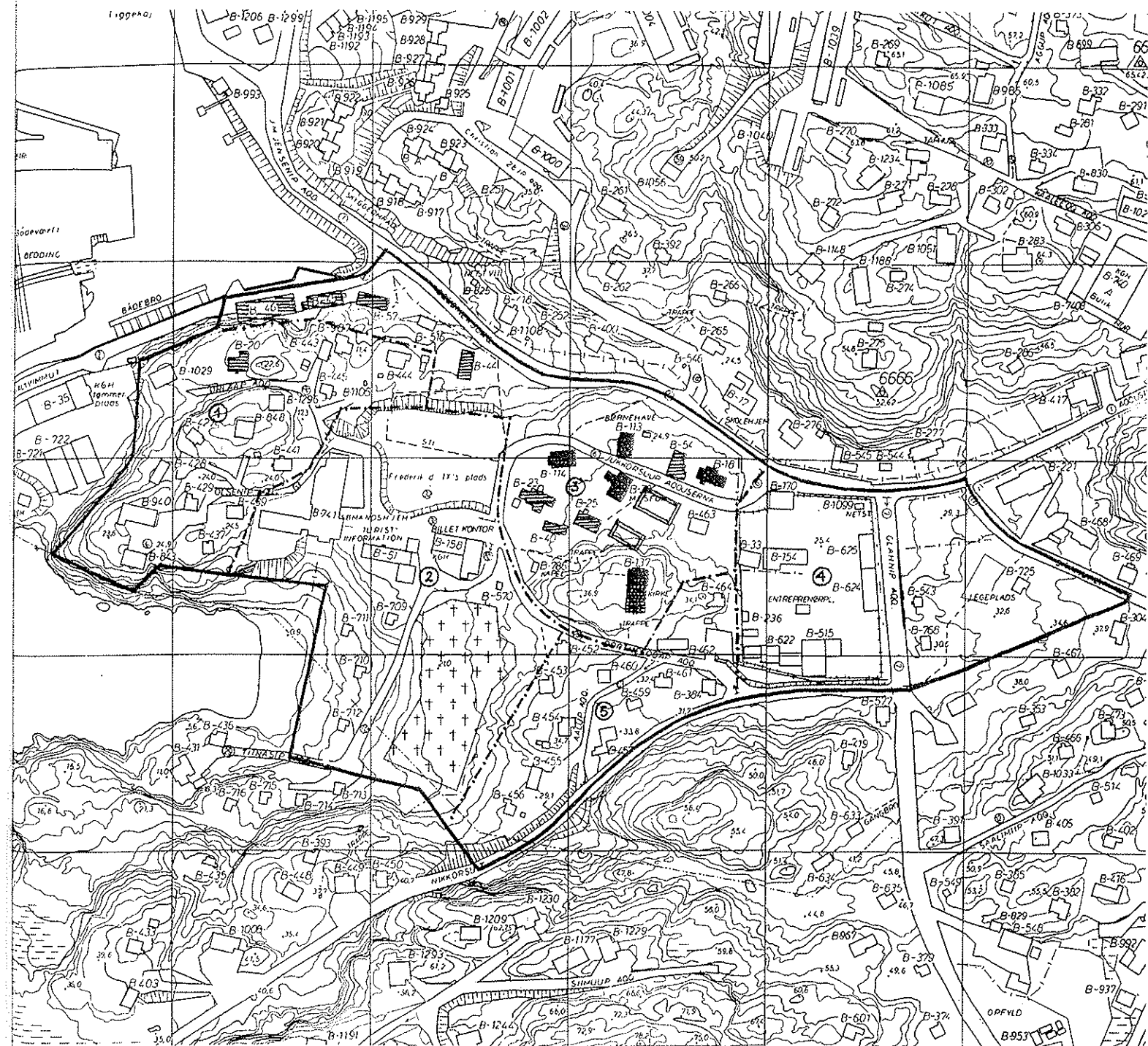
Kortbilag 1: Den gamle bydel og dalen med den gamle kirkegård

	Byplanens område C1
	Delområder
	Forslag til bevaringsområde (Den gamle bydel)
	Område med bevaringsinteresser (Dalen med den gamle kirkegård)
	Bygninger registreret af Grønlands Landsmuseum
	Bygninger omfattet af fredningsforslag
	Fredede bygninger

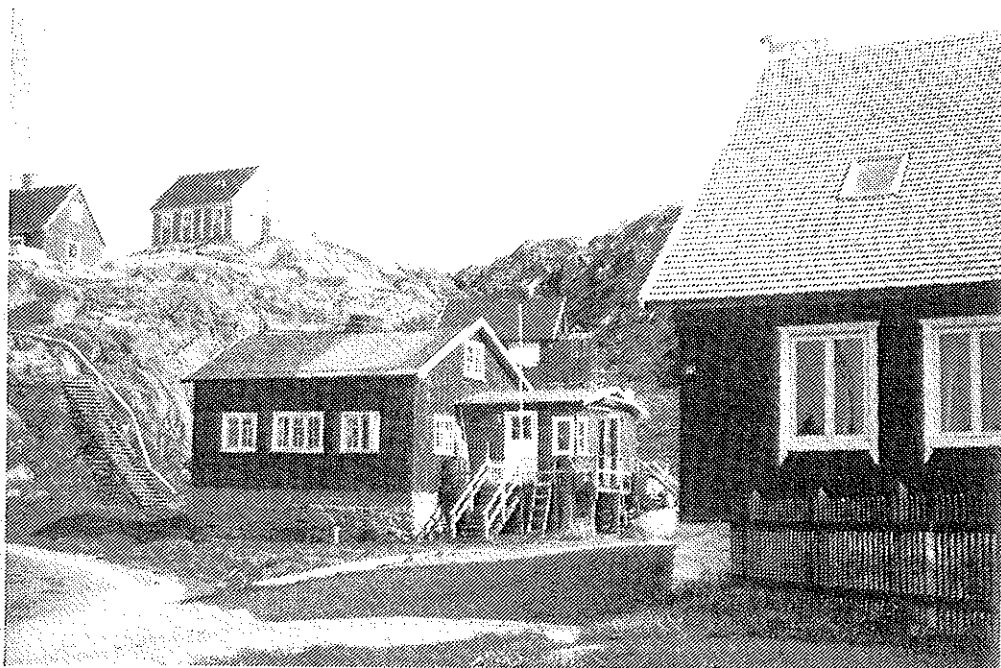

Kortbilag 2: Lokalplan, Den gamle bydel

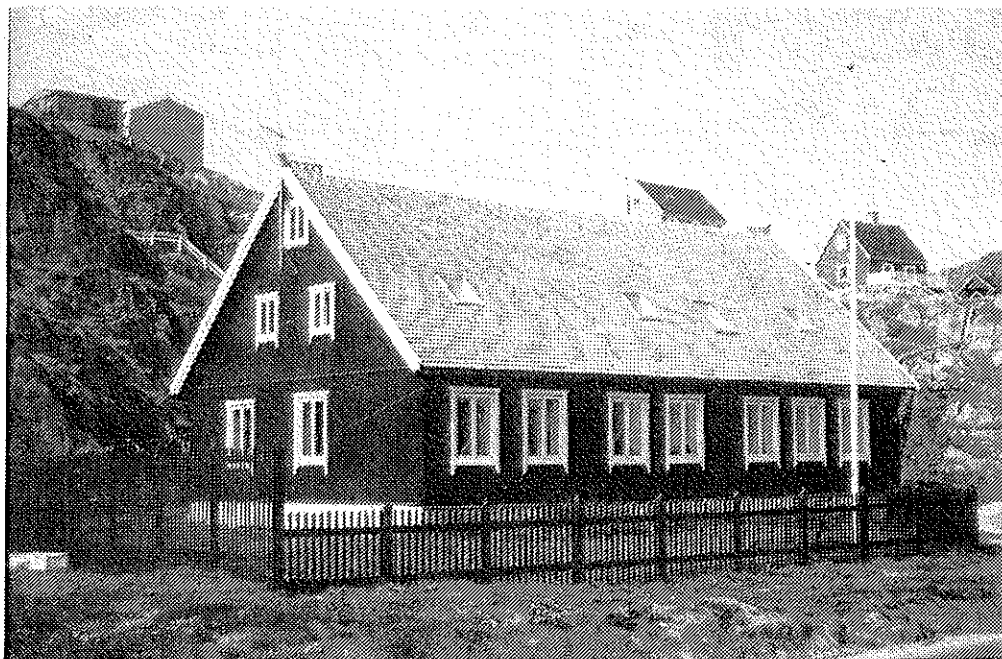
	Lokalplan C1, Den gamle bydel
	Delområder
	Byggefelter
	Bygninger omfattet af bevarende bestemmelser
	Fredede bygninger

Sisimiut

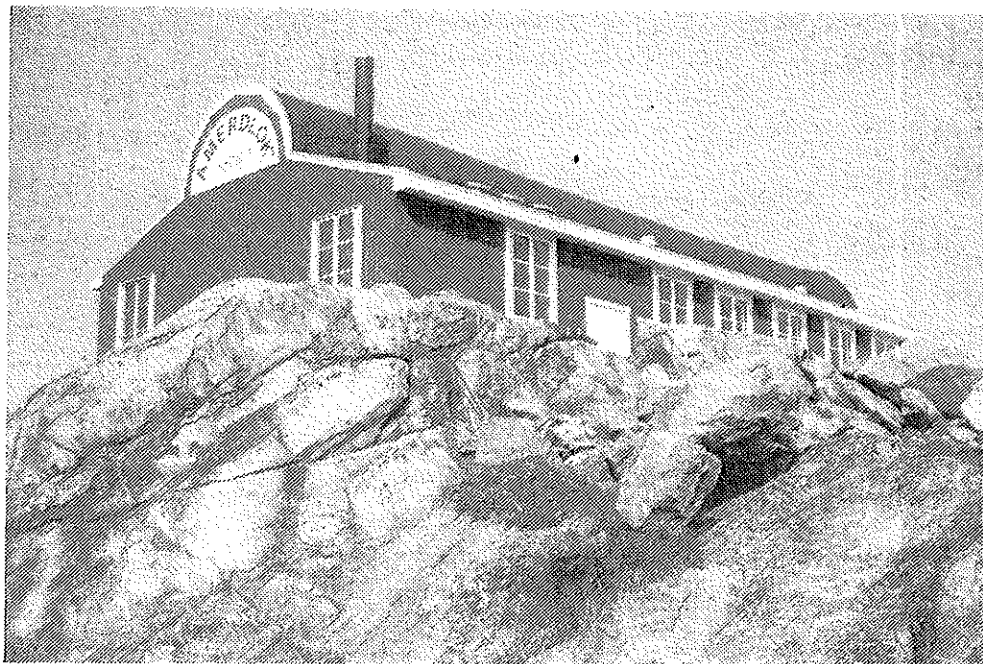

Spredt i byområdet
ligger flere ældre
selvbyggerhuse, som
har bevaret deres op-
rindelige karakter,
som B-265.

Det nuværende elev-
hjem B-17 er opført i
1907 efter tegning af
tømremester Cortzen.

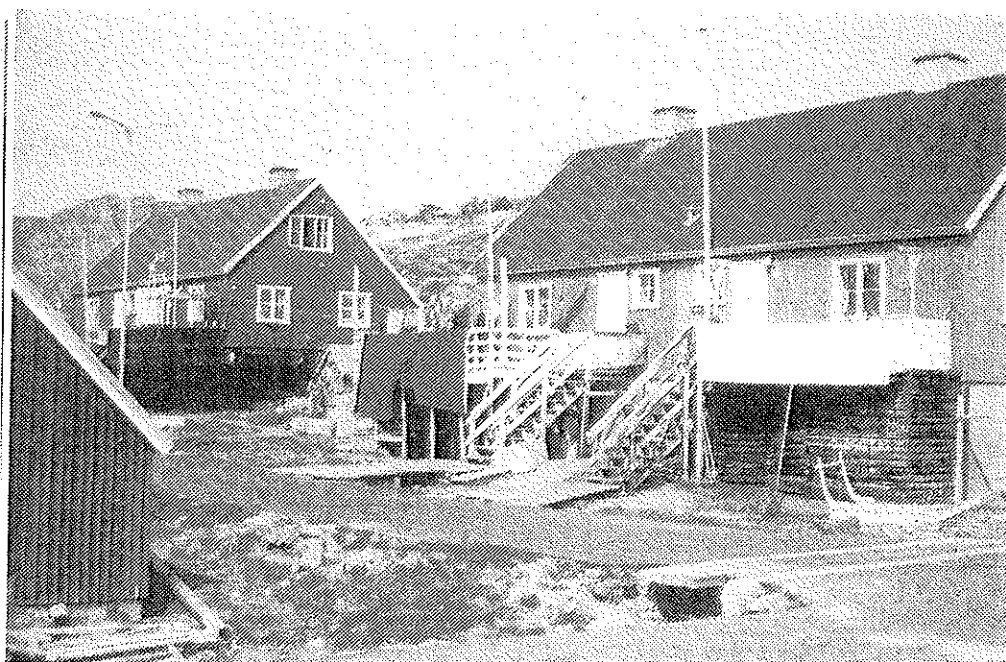
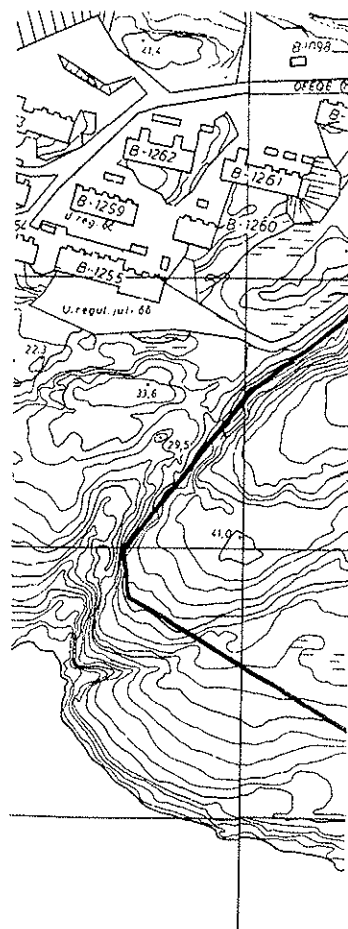
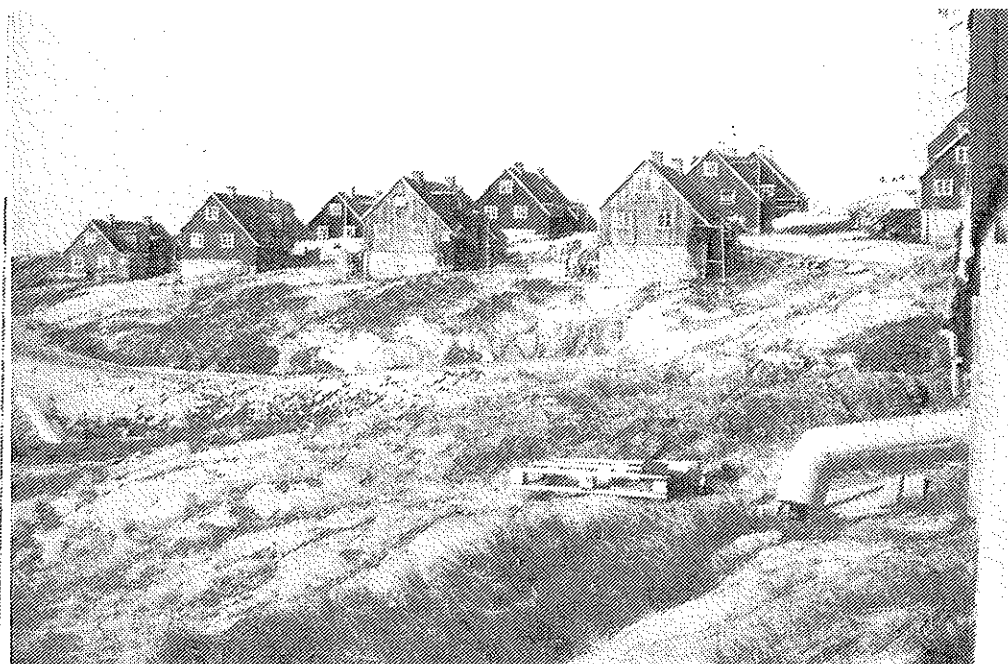
Forsamlingshuset "Amerdloq", ligger markant på fjeldet. Huset er opført i 1936.

Bådehallen fra 1942 og de stensatte kajer langs kanalen udgør en smuk helhed.

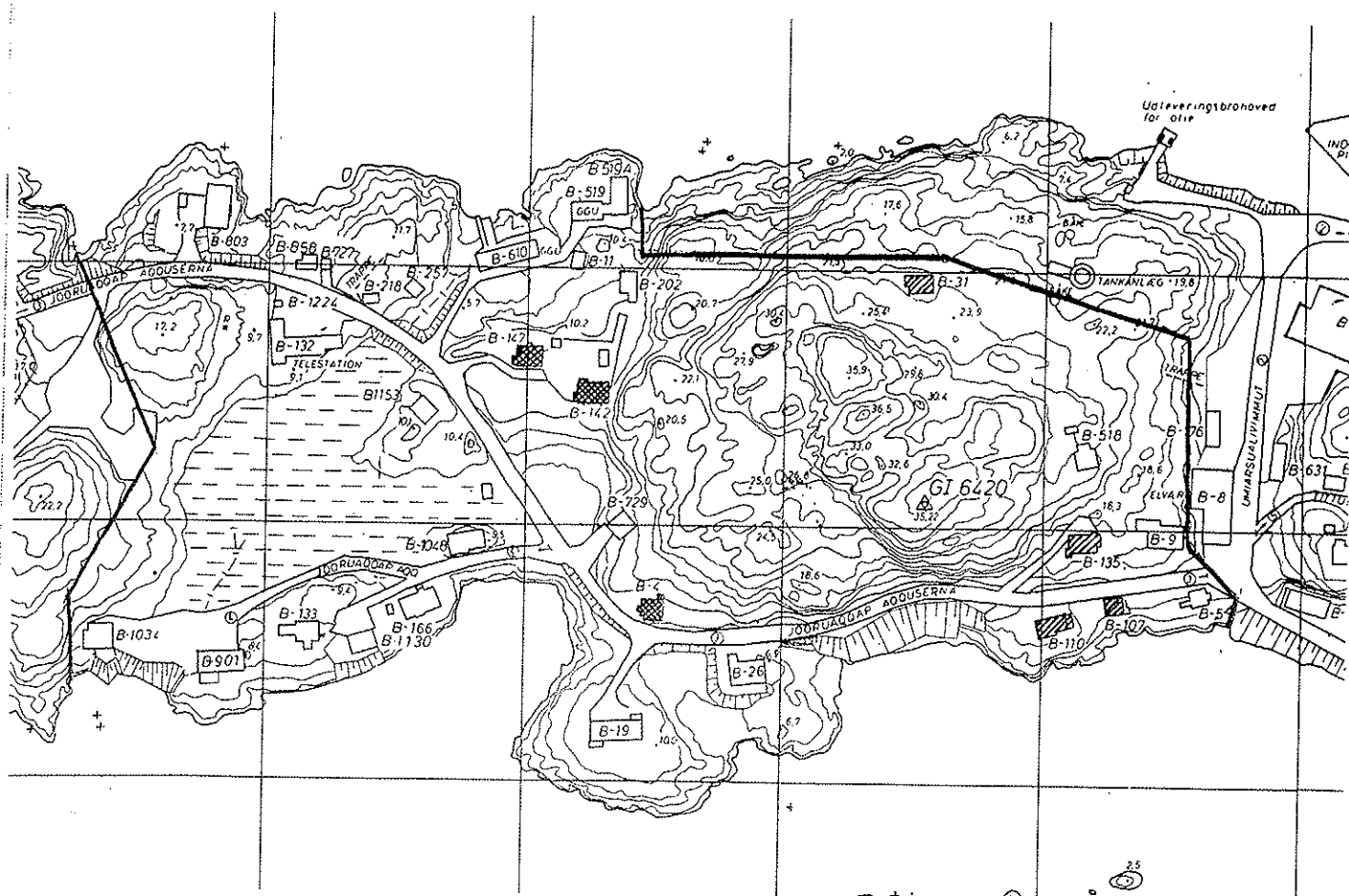

Sisimiut

Qiviarfik
Byplanens område A12

31

Lokalplan, Sallinnguit

Lokalplan A1, Sallinngiut

Klassificerede bygninger i lokalplanforslaget:

Bygninger i gruppe 1

Bygninger i gruppe 2

I området Sallinnnguit er der i perioden 1945-50 opført flere tjenesteboliger til medarbejdere ved værftet. Flere af husene er af bungalowtype, som trods senere tilbygninger, har bevaret deres arkitektoniske særpræg.

Kortbilag 3: De ældre byområder

- Byplanens områder A1, A2, A3, B1, C1 og C2
- Bygninger registreret af Økonomidirektoratet, planlægningskontoret
- Bevaringsværdige bygninger i henhold til byplanen fra 1986